

BRUC, el,
Temple de Santa Maria
Parròquia, 2
08294 El Bruc
Arxiprestat : Montserrat
Bisbat de Sant Feliu de Llobregat

Localització : El terme municipal del Bruc es troba a l'extrem de llevant de la comarca de l'Anoia en contacte amb el Bages i el Baix Llobregat. Comprèn el poble del Bruc, repartit en quatre sectors principals, l'antiga parròquia de Sant Pau de la Guàrdia, amb l'antic castell de la Guàrdia, diverses masies i veïnats i algunes urbanitzacions, com Montserrat Parc i el Bruc Residencial¹.

Datació: La parròquia formava part en el seu origen del terme del castell de la Guàrdia, que està documenta des del 931² i sembla que des de la seva fundació acomplí amb les funcions de parròquia. L'església ja com a parròquia apareix esmentada a partir del 1060³.

Estil arquitectònic : Des del segle XI fins el segle XVII. Amalgama art de diferents estils.

Descripció: L'església de Santa Maria del Bruc forma part integrant del terme del castell de la Guàrdia. La primera notícia documental de l'edifici data de 1068 i hi ha constància d'un temple original del s. XI d'una sola nau, del qual encara se'n veuen restes de l'absis principal. Malgrat

¹ Gran Enciclopèdia Catalana. Dins: <http://www.enciclopedia.cat> [Consultada 15-10-2013]

² ADB, 981, febrer, 1. Testament sacramental de Guitart, fill de Guila, jurat sobre l'altar de Sta. Maria que té la basílica al Comtat de Manresa (Minorisa), al lloc que nomenen Buco (Bruc). Arx. Cat. Lib. II Antiq. n. 358.

³ ADB, 1087, març 11 B. 1475, perg. 4- 17- 102. Testament del vescomte Ramon Folc de Cardona, jurat sobre l'altar de Santa Anastàsia, situat a la Guàrdia, en el qual fa deixes a la seva esposa Ermessenda, al seu fill Bernat, presoner, al seu germà Folc, vescomte, i a altres persones, així com a l'església de Cardona, a Sant Pere de Vic, a la Canònica de Barcelona, etc., de béns mobles i immobles situats a Cardona, amb els seus castells i tots els que en depenen, a Girona, Osona, etc.

això, el temple és majoritàriament obra de les reformes del s. XIII i sobretot dels s. XVIII-XIX. En la reforma barroca l'edifici canvia d'orientació i passa a tenir una capçalera tripartida, deixant l'absis romànic i la resta de l'espai preabsidal com a capella lateral. Durant els anys 1857-58 hi ha noves reformes. El temple de nau única té la planta de creu llatina, afegeix quatre capelles laterals, creuer, capçalera triabsidal i un cor situat sobre l'entrada. El transepte és marcat, i la volta de la nau és de canó, orientada cap a llevant. Una de les capelles laterals és l'absis de la primitiva església romànica decorat amb arquets cecs i bandes llombardes. El campanar romànic, adossat a l'absis, de planta circular amb finestres geminades i coronat per una torre quadrada, molt posterior, té coberta piramidal de teules vidriades. En aixecar el campanar l'any 1986 van aparèixer unes pintures geomètriques que podrien datar del segle XVII. La façana d'influència neoclàssica està coronada per un frontó i la porta és d'arc de mig punt.

Molt interessant és el descobriment que l'any 1958 va fer aparèixer a l'absis gòtic i l'espai absidal uns frescos datats del s. XIII, en un moment de cruïlla entre el romànic i el gòtic que presenten a un crist en majestat dins de la màndorla voltat pel tetramorf a la volta. Al pis inferior, separat per una finestra, es veuen les escenes de la dormició de la verge i la seva coronació. A l'arc de triomf hi ha dos registres amb diferents escenes dels reis mags, Herodes i la matança dels innocents molt poc usuals, deixant el registre inferior per decoració geomètrica sobre fons ocre. Van ser realitzades en fals fresc i recobertes amb posterioritat per una densa capa de guix que, alhora que les conservà, també malmeté una part de la pintura⁴. La façana exterior de l'absis té la típica decoració llombarda amb lesenes i arcuacions, que apareixen en doble registre, i una finestra de doble encaixada.

El campanar, per la seva banda, està culminat per una torratxa moderna i es comunica amb la base de l'absis a través d'una porta adovellada. Presenta finestres geminades, segurament originals, que conserven la columneta que fa de mainell⁵. Les pintures que decoren la sotavolta de la nau principal de l'església són esgrafats que formen dibuixos geomètrics a partir d'una

⁴ Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció General del patrimoni Artístic i Arquitectònic. Dins: <https://extranet.cultura.gencat.cat/EGIPCI> [Consultada 24-10-13]

⁵ Catalonia Sacra. Dins: <http://cataloniasacra.cat> [Consultada 15-10-13]

senzilla circumferència i un quadrat amb quatre circumferències tangents al centre de cada costat del quadrat. Les figures són d'estuc, el color és fosc i el fons és gairebé blanc. Es poden comparar amb els esgrafiats del nimfeu de la vil·la Giulia de Roma.

Història : El primer esment del castell de la Guàrdia és del 974 (amb el nom preferent de castell de Bonifaci), i pertangué als vescomtes de Barcelona (per això al segle XII el vescomte Berenguer Reverter es cognominà Saguàrdia); a l'extinció d'aquest llinatge passà a uns castlans també cognominats la Guàrdia o Saguàrdia. El 1370 el rei Pere III vengué al monestir de Montserrat la jurisdicció alta i baixa, civil i criminal, del castell de la Guàrdia i de la parròquia del Bruc, que el monestir mantingué fins a la fi de l'Antic Règim. El Bruc, però, és conegut pels fets que s'hi esdevingueren durant la guerra del Francès, que van desfer el mite d'invencibilitat i desbarataren els plans de Napoleó. Contràriament a les versions llegendàries, no hi hagué banderes miraculoses, ni timbalers màgics (és especialment difosa la contalla d'un jove timbaler natural de Santpedor que amb els seus redobles de timbal hauria fet creure als francesos que s'apropava un gros exèrcit)⁶. Fou sufragània de la parròquia de Santa Maria, Sant Pau de la Guàrdia fins a la seva emancipació com a parròquia al segle XVIII.

Beneficis de Santa Maria del Bruc

Benefici de l'Assumpció de la Mare de Déu, sant Joan Evangelista i sant Jaume. Fundat per Joan Domenech, prevere, l'any 1639⁷.

Capellania de sant Roc. Fundat per Joan Jorba, pagès. Citat des de l'any 1611⁸.

Rectorologi del Bruc i la Guàrdia

1298 - 1308	Berenguer de Flades
1308 - 1310	Arnau Plana
1310 - 1337	Guillem de Moncorb
1337 - 1371	Grau Firservent
1371 - 1380	Arnau de Valldebriga
1380 - 1412	Bernat de Salavert
1412 - 1420	Pere Martí
1420 - 1427	Joan Lledó
1427 - 1430	Bernat Oller
1430 - 1441	Antoni Valart
1441 - 1445	Jaume Pedrisa
1445 - 1457	Antoni Carles
1457 - 1467	Gabriel Sant Joan
1467 - 1480	Jaume Borrell
1480 - 1494	Vicens Bagneny
1494 - 1502	Jaume Aznar
1502 - 1522	Pere Coll
1522 - 1523	Domingo Bastaró
1523	Simeó Martínez
1538	Antoni Deushonrat
1538 - 1575	Joan Antoni Molner

---

⁶ Gran Enciclopèdia Catalana Dins: <http://www.enciclopedia.cat> [Consultada 15-10-2013]

⁷ ADB, Campillo, *Speculum Titulorum Ecclesiarum*, 1795, V. IV, p. 843

⁸ ADB, Campillo, *Speculum Titulorum Ecclesiarum*, 1795, V. IV, p. 844

1575 - 1606	Joan Pau Pi
1606 - 1637	Jeroni Aguilar
1637 - 1643	Vicens Vinyals
1643 - 1676	Gaspar March de la Vall
1676 - 1696	Gaspar Aguilera
1696 - 1722	Ildefons Riu
1722 - 1730	Francesc Dou i Solà
1730 - 1743	Ramon Viala
1743 - 1786	Joan Elias
1786 - 1805	Antoni Montserrat
1805 - 1817	Francesc Cornet
1817 - 1853	Joan Cortés
1853 - 1865	Francesc Plà
1865 - 1876	Gabriel Angel (Durant el seu rectorat es va crear la parròquia de la Guàrdia en 1867)
1876 - 1878	Josep Calvet
1878 - ?	Llorens Coll

Bibliografia

Campillo, *Speculum Titulorum Ecclesiastorum*, 1795, vol. IV

Estrada i Planell, Gemma, *Santa Maria del Bruc: pintures, absis i campanar*, [s. l.] : Ajuntament del Bruc, D.L., 1983.

Martí i Bonet, Josep, *Speculum Novum Titulorum ecclesiae Barchinonensis*. V. III Bisbat de Sant Feliu de Llobregat.

Recursos electrònics

Generalitat de Catalunya. Departament de Cultura. Direcció General del patrimoni Artístic i Arquitectònic. Dins: <https://extranet.cultura.gencat.cat/EGIPCI>

Catalonia Sacra. Dins: <http://cataloniasacra.cat>

Gran Enciclopèdia Catalana Dins: <http://www.enciclopedia.cat>